

Vrijwilligers in Vlaanderen: wie zijn ze, wat doen ze?

Vrijwilligers laten zich niet gewillig in cijfers vatten. De meest bruikbare bron is de APS-survey 'Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen'. De APS-survey is een jaarlijkse survey bij een representatieve steekproef van 1 500 Nederlandstalige Belgen in het Vlaamse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.¹ In de VRIND-publicaties vinden we daar een neerslag van. Ter inleiding van dit Open Forum bespreken we hier kort de belangrijkste cijfers over vrijwilligerswerk.

In de APS-survey wordt aan de respondenten gevraagd of ze 'momenteel op regelmatige basis onbetaald vrijwilligerswerk' verrichten. Het gaat dus om een louter subjectieve bevraging en er is geen controle over de definitie van vrijwilligerswerk. De figuren die we hier opnemen komen uit de meest recente survey waarin gepeild werd naar vrijwilligerswerk (2001).

Globaal blijkt in 2001 16% van de Vlamingen regelmatig onbetaald vrijwilligerswerk te verrichten. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn niet significant. Leeftijd is wel een invloedrijke factor, in die zin dat vrijwilligerswerk vaker voorkomt vanaf de leeftijd van 35 jaar. Vanaf 65 jaar neemt vrijwilligerswerk opnieuw af.

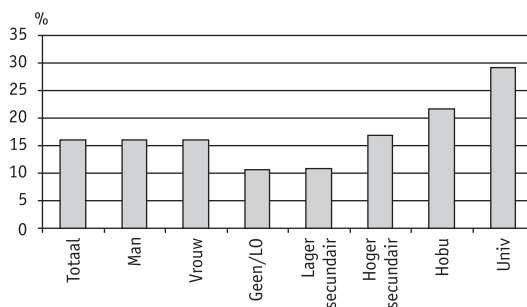
De grootste verschillen worden waargenomen naar opleidingsniveau: hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger het aandeel vrijwilligers. Van de universitair geschoolde Vlamingen doen bijna drie op tien aan vrijwilligerswerk, terwijl dat bij de laaggeschoolden slechts een op tien is.

De vrijwilliger besteedt gemiddeld ongeveer 6u30 per week aan zijn vrijwillige activiteit. Maken we even een ruwe rekensom dan geeft dat volgende

schatting: ongeveer 750 000 inwoners tussen 18 en 85 jaar van het Vlaams Gewest (16%) verrichten tesamen 4 800 000 uren vrijwilligerswerk per week (6u30 gemiddeld). Een voltijdse werkweek bestaat uit 38 uren, dus het volume vrijwilligerswerk dat in Vlaanderen wordt verricht komt overeen met om en bij de 125 000 voltijds equivalente jobs.

De topdrie van terreinen waarop men vrijwilligerswerk verricht zijn in de eerste plaats de mantelzorg (hulpverlening familie of buurt, kinderopvang), werk voor culturele verenigingen en voor sportverenigingen. Vervolgens zijn ook hulp aan burens, bejaarden en gehandicapten, werk in een godsdienstige organisatie en hulp op school populair.

Figuur 1.
Aandeel personen (18-85 jaar) dat regelmatig onbetaald vrijwilligerswerk presteert (Vlaanderen; 2001)

Bron: APS, 2001

In de survey werd ook gepolst naar de taken die vrijwilligers verrichten, en er is een significant verschil tussen mannen en vrouwen dat wijst in de richting van de traditionele rolpatronen. Vrouwen nemen vaker hulpverlenende, verzorgende en ondersteunende taken voor hun rekening, terwijl mannen meer organisatorische taken opnemen.

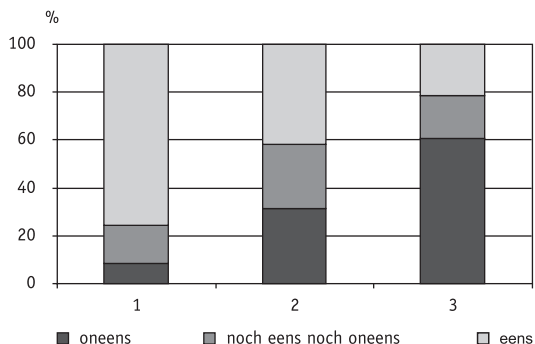
Hoewel slechts een minderheid (16%) van de Vlamingen vrijwilligerswerk verricht, is er toch bij de meerderheid een positieve houding tegenover vrijwilligerswerk. Bijna 80% is het ermee eens dat het verrichten van onbetaald werk mensen helpt om een actieve rol te vervullen in de samenleving (figuur 2). 40% vindt zelfs dat iedereen op bepaalde momenten van zijn of haar leven onbetaald werk zou moeten verrichten.

Het verwondert dan ook niet dat slechts een minderheid van een op vijf Vlamingen het eens is met de stelling dat vrijwilligerswerk een bedreiging is voor betaald werk. Er zijn significant meer mannen (24%) die vrijwilligerswerk expliciet als een bedreiging zien voor betaald werk dan vrouwen (19%). Bovendien ligt dit aandeel ook hoger bij personen die geen betaald werk hebben (25% tegenover 18% bij werkenden). Interessant om op te merken, is echter dat het al dan niet bezoldigd werken geen invloed heeft op het effectief verrichten van vrijwilligerswerk, maar wel op de houding tegenover vrijwilligerswerk.

Een Eurostat-studie over de tijdsbesteding van Europeanen laat toe om in beperkte mate een internationale vergelijking te maken van vrijwilligerswerk.

Figuur 2.

Houding tegenover vrijwilligerswerk (Vlaanderen; 2001)

Legende:

1. Het verrichten van onbetaald werk helpt mensen om een actieve rol te vervullen in de samenleving.
2. Iedereen heeft een morele verantwoordelijkheid om onbetaald werk te doen op bepaalde momenten van zijn/haar leven.
3. Onbetaald werk is een bedreiging voor betaald werk.

Bron: APS-survey 2001 (Bewerking Steunpunt WAV)

In de studie 'How Europeans spend their time' wordt onder andere nagegaan hoeveel tijd de respondenten besteden aan vrijwilligerswerk en aan informele hulp aan andere huishoudens. Vrijwilligerswerk wordt gedefinieerd als werk voor of via een organisatie zonder daarvoor betaald te worden. Informele hulp aan andere huishoudens gaat over hulp aan anderen (dus niet het eigen huishouden) zonder tussenkomst van een organisatie. Op basis daarvan kan men een aandeel berekenen van

Tabel 1.

Aandeel personen tussen 20 en 74 jaar dat per dag enige tijd besteedt aan vrijwilligerswerk en informele hulp aan andere huishoudens (1998-2002)

(%)	Bel	Dui	Est	Fra	Hong	Slov	Fin	Zwe	VK	Noor	Ongewogen gemiddelde
Vrijwilligerswerk											
Vrouwen	2	4	0	4	0	0	3	2	2	1	2
Mannen	3	7	1	5	0	1	4	4	2	2	3
Informele hulp											
Vrouwen	8	9	12	9	5	6	12	13	13	10	10
Mannen	7	7	11	7	6	7	9	9	8	7	8

Bron: Eurostat, 2004 (Bewerking Steunpunt WAV)

personen die 'enige tijd per dag' besteden aan vrijwilligerswerk en informele hulp.

Grosso modo komt het erop neer dat in België mannen en vrouwen gemiddeld scoren wat betreft het aandeel personen dat vrijwilligerswerk verricht en dat de vrouwen beneden gemiddeld scoren wat betreft de informele hulp aan andere huishoudens (tabel 1). Vrijwilligerswerk komt iets vaker voor bij mannen dan bij vrouwen, en vooral in Frankrijk en Duitsland zijn er iets meer vrijwilligers dan elders. Informele hulp komt vaker voor dan vrijwilligerswerk via een organisatie, en vrouwen zijn hierin actiever dan mannen. Informele hulp komt het meest voor in Estland, Finland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk.

*Maarten Tielens
Steunpunt WAV*

Noot

1. Voor meer informatie over deze survey: <http://aps.vlaanderen.be>.

Bibliografie

- APS (2001). *Vlaamse Regionale Indicatoren 2001*. Brussel.
- Eurostat (2004). *How Europeans spend their time. Everyday life of women and men. Pocketbooks*. Luxemburg.